

TENDINȚELE ȘI PERSPECTIVELE CONTROLULUI ACTIVITĂȚII NOTARIALE DE CĂTRE ORGANELE COMPETENTE

Aliona CARA*

THE BASIC TRENDS AND PERSPECTIVES OF THE NOTARIES ACTIVITY CONTROL BY THE COMPETENT AUTHORITIES

This article is going to reflect the main ideas of the notaries' activity control by the judiciary bodies, prosecutor bodies, tax bodies and the court. There will be given classifications of the control, it will be researched in a comparative method the legislation and the judiciary doctrine of the notaries' institution control. There will be discussed the normative provisions that do not have practical applicability and comparative studies with the legislation of other states. There are going to be discussed not just the practices existed in the Republic of Moldova but also will be researched in details the legislative gaps of other states with subsequently proposals.

ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ КОНТРОЛЯ НОТАРИАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОМПЕТЕНТНЫМИ ОРГАНАМИ

Данная статья отражает ключевые области контроля нотариальной деятельности фискальными органами, органами юстиции, прокуратуры и судом. Статья содержит классификацию контрольной деятельности, сравнительный анализ контроля данной деятельности в рамках законодательства и юридической доктрины. Приводятся нормативные положения, которые не имеют практического применения и сравнения с законодательством других стран. В процессе анализа выявлены коллизии и лакуны, существующие в действующем законодательстве других стран с последующими предложениями, а также исследуется практика нотариальной деятельности Республики Молдова.

Controlul este un instrument de determinare a modului în care acționează cel chemat să realizeze prevederile actului, precum și corespunderea acestora cu scopul legii întru executarea căreia a fost întocmit. Astfel, controlul este necesar pentru supravegherea instituțiilor în executarea obligațiilor prevăzute de legislația în vigoare. Analizând situația notarilor în sistemele de drept am putea deosebi particularitățile acestei instituții și anume fiind o profesie liberală, are un statut independent, având una din obligațiile principale de apărare a drepturilor și obligațiilor persoanelor prin executarea acțiunilor prevăzute de normele legii. Controlul poate fi exercitat atât intern cât și extern din partea statului (de către organele de stat) sau organelor specializate. În conformitate cu *acquis*-ului comunitar, în profesiile liberale urmează a fi implementat sistemul de control prin autoselecție. Aceeași idee se regăsește în principiile fundamentale ale notariatului de tip latin, adoptate de Biroul Comisiei de Cooperare Notarială Internațională la 18 ianuarie 1986 și de Consiliul Permanent de la Haga în 13-15 martie 1986¹, unde din prevederile pct. 19 rezultă că anume comunitatea notarială efectuează supravegherea asupra respectării cu strictețe a funcțiilor notariale și a eticii profesionale. Controlul activității notariale

are ca scop sintetizarea informației dobândite în timpul controlului și difuzarea informației pozitive. Controlul este influențat în mare măsură de prevederile legislative ale sistemului de drept din care face parte notarul, care variază de la o țară la altă.

Unele deziderate privind controlul activității notariale au fost reflectate în lucrările autorilor din Federația Rusă, România, Franța, Belarusia și Republica Moldova. Dintre autorii care au analizat aspectele teoretice și practice ale notariatului au fost: Avdenco N.I., Kabakova M.A.², Mocanu E.³, Constantinescu E., Xenzova A.⁴, Pistriuga V.⁵, Ceremniĥ G.G., Ceremniĥ I.G.⁶, Romanovscaia O.V., Romanovschii G.B.⁷. În articol vor fi analizate particularitățile controlului activității notariale de către organele de resort în plan comparativ, cu toate că unele tangențe le găsim la autorii menționați mai sus, vor fi cercetate mai detaliat aspectele pozitive și negative ale controlului notariatului în Republica Moldova, venind cu o cercetare mai amplă a legislației în vigoare, luînd în considerație toate modificările care au intervenit pe parcurs, au fost propuse concluzii și recomandări la sfîrșitul articolului.

Deschizînd o retrospectivă în istoria controlului activității notariale în Republica Moldova, putem

* *Aliona CARA* - magistru în drept, doctorand IISD, AȘM.

menționa că, în Legea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești cu privire la notariatul de stat⁸ din 5 iulie 1974, art.4 era reglementat: ”conducerea notariatului, în conformitate cu Legea Uniunii RSS cu privire la notariatul de stat notariatul de stat în RSS Moldovenească este condus de Sovietul Miniștrilor al Uniunii RSS, Sovietul Miniștrilor al RSS Moldovenești, de comitetele executive ale Sovietelor raionale și orașenești de deputați ai oamenilor muncii, de Ministerul Justiției al Uniunii RSS și Ministerul Justiției al RSS Moldovenești precum și de alte organe de stat în conformitate cu legislația Uniunii RSS și a RSS Moldovenești”. Analizând prevederile articolului dat putem conchide că, notariatul de stat în perioada sovietică a fost strict controlat de organele de stat și în cazul apariției plîngerilor de la cetățeni la Ministerul Justiției al RSS Moldovenești⁹, care avea obligația de a organiza lucrul notarului și de a duce un control asupra notarilor de stat, în același timp fiind împuternicit de a elabora strategii pentru îmbunătățirea activității și organizării notariale, analiza plîngerile date, o similitudine cu legislația în vigoare din Republica Moldova este controlul notariatului de stat din partea Ministerului Justiției. De notarii de stat erau responsabile secțiile de notariat și stare civilă din cadrul Ministerului Justiției al RSS Moldovenești.

Odată cu adoptarea legii Republicii Moldova cu privire la notariat nr.1153 – XIII din 11.04.1997¹⁰ și trecerea la notariatul privat au fost introduse Camerele notariale care conform art.26 al Legii 1153/1997, supravegheau activitatea notarilor în cazul nerespectării obligațiilor sale de către notarii privați, sancțiunile disciplinare se aplicau de către Ministerul Justiției la consultarea prealabilă a Comisiei Disciplinare a Camerei Notariale formată din trei notari desemnați potrivit statutului Uniunii Notarilor, în raport de gravitatea faptei¹¹. Ulterior Camerele notariale au fost dizolvate din cauza neeficienței. Conform opiniei noastre situația era diferită de cea din Federația Rusia și România, camerele notariale (zonele Nord, Centru și Sud), au fost lichidate prin legea nr. 1453/2002 cu privire la notariat, acest lucru a fost rezultatul ineficienței lucrului Camerelor notariale în rezolvarea sarcinilor și obiectivelor pe care le aveau. Acest fapt se datorează împuterniciei de către stat a organizațiilor profesionale cu funcția de control, și ca rezultat au intervenit abuzurile în exercitarea atribuțiilor de control din partea Camerelor Notariale a favorizat inițial descondiserarea, iar mai apoi și lichidarea lor. Problema însă mai persistă, în prezent avem patru organizații neguvernamentale care apără drepturile notarilor: A.O. ”Uniunea Notarilor din Republica Moldova” – președinte T. Ungureanu; A.O. ”Asociația Notarilor ”NOTA”” – preșe-

dinte V.Andronatii; A.O. ”Liga Națională a notarilor” – președinte D. Zgardan; ”Fundația de dezvoltare și susținere a dreptului și a sistemului de notariat” – președinte V. Andronatii, unele dintre care colaborează, ca Asociația Notarilor „NOTA” și Uniunea Notarilor din Republica Moldova, în elaborarea unor strategii noi, în contestarea regulamentelor care nu sînt viabile.

În urma cercetărilor expuse sîntem de părerea că organizațiile obștești necesită să se întrunească pentru a apăra și promova drepturile notarilor, precum și pentru a reprezenta notariatul peste hotarele Republicii Moldova, atitudinea negativă față de camerele notariale mai persistă și în prezent printre rîndurile notarilor fiind denumite și ”mașini de colectat bani”, deoarece conform legislației vechi notarii erau obligați să verse în bugetul camerelor notariale 5% din venit, ceea ce constituia o sumă destul de impunătoare, și de aceea au intervenit nemulțumiri în rîndurile notarilor. Însă dreptul la asociere este un drept fundamental fiind reglementat de Legea cu privire la asociațiile obștești¹², legea cu privire la notariat, astăzi este necesar de reglementat, cu unele recomandări notarilor pentru a le ridica spiritul de asociere și încredere în forțele proprii, cu care vor putea mult mai ușor să lupte contra conflictelor apărute.

Controlul notarilor poate fi clasificat în dependență de diferite criterii: **de momentul efectuării controlului, subiecți, metodă și natura juridică**. Astfel controlul poate fi exercitat în dependență de momentul efectuării controlului, este control prealabil, control curent și control posterior efectuat de către organele competente, ca de exemplu în România, Federația Rusă, Franța controlul notarilor privați este exercitat de către Camerele notariale în colaborare cu Ministerul Justiției. Clasificarea după **subiecți**, a fost dată de autorii ruși Ceremîh G.G și Ceremîh I.G., în manualul său de drept notarial¹³, în conformitate cu legislația Federației Ruse: control efectuat de organele de stat al notarilor de stat și controlul efectuat de organele notariale autonome, camerele notariale ca subiecți ai Federației Ruse. După **metodă** controlul poate fi clasificat în control planificat și control suplimentar în concordanță cu p. 4 al Regulamentului privind modul de efectuare a controlului activității notariale¹⁴. După **natura juridică** controlul activității notariale poate fi clasificat în următoarele categorii: control administrativ, care constituie o continuare a funcției de administrare a notariatului; și controlul judiciar, este direcționat să verifice legalitatea deciziilor de administrare în privința notariatului, de asemenea acțiunile notariale.

În prezent conform Legii 1453/2002¹⁵, Capitolul III ”Controlul activității notariale”, activitatea nota-

rială este supusă: 1) controlului administrativ, 2) controlului judiciar, 3) controlului financiar. Astfel, este absolut necesar în continuare să delimităm aceste controale. În primul rând analizând art.28 din Legea 1453/2002 care reglementează conținutul controlului administrativ al autorității centrale de specialitate; potrivit alin.(2) al art.28, stabilește în linii generale, că Ministerul Justiției supraveghează activitatea notarială, elaborând metodologii pentru aplicarea uniformă a legislației de către toate persoanele care desfășoară activitatea notarială. În această conexiune alin. (3) din art.28 al Legii 1453/2002, exercită controlul legalității, adică a respectării legii, drepturilor și intereselor legitime ale tuturor persoanelor de către notari și alte persoane prin îndeplinirea actelor notariale, precum și prin refuzul de a îndeplini actul notarial. Controalele administrative de supraveghere trebuie să fie delimitate și de controalele financiare (fiscale). Capitolul 101 al Codului Fiscal al RM¹⁶ prevede impozitarea notarilor privați, astfel notarii fiind obligată să prezinte dările de seamă privind impozitele, în același timp fiind supravegheați de organele fiscale. Odată cu modificările intervenite în legislația fiscală, organele fiscale teritoriale au organizat seminare de informare privind introducerea mașinilor de casă și control, însă notarii au obiectat deoarece activitatea notarială nu cade sub incidența prevederilor legislative antreprenoriale, astfel avînd un statut aparte, această luptă este dusă în continuare. Tot în același context art. 29 al Legii 1453/2002 stipulează normele privind controlul judecătoresc, actul notarial este supus controlului. Actul notarial îndeplinit fără respectarea legislației, se atacă pe cale judiciară.¹⁷ Atacarea pe cale administrativă a actelor notariale este prevăzută expres de legislația în vigoare, Legea cu privire la contenciosul administrativ nr. 793 din 10.02.2000¹⁸, în art. 1. al. 2 prevede: „Orice persoană care se consideră vătămată într-un drept al său, recunoscut de lege, de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, se poate adresa instanței de contencios administrativ competente pentru a obține anularea actului, recunoașterea dreptului pretins și repararea pagubei ce i-a fost cauzată”. Conform opiniei autorilor Constantinescu E., Chibac G., Bondarciuc O.¹⁹, notarul este o persoană care activează în domeniul dreptului privat, însă conform definiției sale notarul este o instituție publică, abilitată de lege să asigure în condițiile legii, ocrotirea drepturilor și intereselor legale ale persoanelor. Deci, autoritatea publică este orice structură organizatorică sau organ, instituită prin lege sau printr-un act administrativ normativ, care acționează în regim de putere publică în scopul realizării unui interes public. Sînt asimilate autorităților publice, în sensul Legii cu privire la con-

tenciosul administrativ²⁰, persoanele de drept privat care exercită atribuții de putere publică sau utilizează domeniul public, fiind împuternicite prin lege să presteze un serviciu de interes public, inclusiv persoanele care prestează servicii notariale. În acest sens, solicitantul actului notarial, care consideră acțiunile notarului în procesul îndeplinirii actului notarial ca ilegale, are dreptul de a le ataca numai la instanța de judecată competentă. Ministerul Justiției al Republicii Moldova sau un alt organ public nu sînt în drept să modifice sau să anuleze actul notarial îndeplinit. Ministerul Justiției poate efectua doar supravegherea activității notariale. Notarul este independent în activitatea sa și se supune numai legii, și orice imixtiune în activitatea notarului este interzisă, aceasta fiind una din garanții, care trebuie să asigure desfășurarea activității notariale la un nivel juridic înalt și calitativ. Volumul supravegherii este stabilit de al.3 al art.28 al Legii 1453/2002: ”Supravegherea constă în efectuarea controalelor activității notariale, inclusiv ținerea registrelor notariale, păstrarea documentelor, utilizarea legăturii electronice cu registrele prin intermediul rețelei computerizate, respectarea orelor de program. Controlul activității notariale se efectuează în baza Regulamentului privind modul de efectuare a controlului activității notariale aprobat de către Ministerul Justiției²¹. Controlul se efectuează o dată la 2 ani. Activitatea notarului nou numit este supusă primului control la expirarea primului an de activitate. Controalele suplimentare pot fi efectuate numai în cazul cînd au devenit cunoscute date care trebuie să fie verificate”. Controalele suplimentare deseori sînt abuzuri din partea organelor competente, fiind comandate pentru a pune sub pericol activitatea notarului, cu toate că prevederile articolului dat, par a fi „inocente”, aceste controale pot duce la divulgarea unor informații confidențiale. Luînd în considerație cele menționate, Ministerul Justiției al Republicii Moldova nu are dreptul de a efectua controlul îndeplinirii unui act notarial, precum și nu este un organ public, care este împuternicit să anuleze actele notariale.

În practică, solicitanții actului notarial se adresează Ministerului Justiției al Republicii Moldova pentru a rezolva unele probleme, legate de un anumit act notarial, iar Ministerul Justiției al Republicii Moldova nu poate ajuta aceste persoane, fiind lipsit de competența respectivă. În statele unde notariatul este dezvoltat (de ex. în Franța, Elveția), problemele apărute între solicitanții actului notarial și notarul pot fi rezolvate de către un organ independent al puterii de stat²². Reieșind din faptul că persoana, care desfășoară activitate notarială, îndeplinește actele notariale în numele Republicii Moldova, este evidentă necesitatea instituirii unui organ specializat mixt care se va ocupa cu

organizarea și efectuarea controlului din partea statului²³. Din motivul că notarii (atât privați, cât și de stat) sînt independenți în activitatea notarială (art.8 al. 4 al Legii 1453/2002), precum și sînt obligați să păstreze secretul actelor notariale (art. 6 al Legii 1453/2002), care necesită stipulări exhaustive a domeniului de intervenire în activitatea notarială din partea organului public competent. Controlul judecătoresc se realizează cu ocazia judecării cauzelor concrete sau în cazurile speciale, determinate de legislație cu ocazia legalității actelor întocmite de către notari, pe calea contenciosului administrativ.

Pentru a vedea limitele controlului care este exercitat de către organele de stat, este necesar de a determina dacă notarul cade sub incidența statului de "funcționar public." Art. 2 și art. 8 din Legea cu privire la notariat stabilește: "notariatul este o instituție publică de drept abilitată să asigure în condițiile legii, ocrotirea drepturilor și interesele legale ale persoanelor și statului prin îndeplinirea de acte notariale în numele Republicii Moldova."; "notarul este persoana autorizată de stat să presteze în numele acestuia servicii publice prin desfășurarea activității notariale în baza licenței eliberate de Ministerul Justiției..." Legea cu privire la funcționarul public stabilește: "în calitate de *funcționar public* – persoană fizică numită, în condițiile prezentei legi, într-o funcție publică, iar *funcție publică* – ansamblul atribuțiilor și obligațiilor stabilite în temeiul legii cu scopul realizării prerogativelor de putere publică;..."²⁴ În același context, Constantinescu E. și Xenzova O.²⁵, au dezvoltat ideea dacă cade sau nu notarul sub incidența noțiunii de „funcție publică” în articolul său, fiind cercetate mai multe aspecte legislative și teoretice. În legislația Republicii Moldova, Rusiei și României nu este prevăzută expres noțiunea de notar ca persoana cu funcție de răspundere, din această cauză în practică au apărut și vor apărea multe conflicte. *Din aceste expuneri e necesar de concretizat în legislație statutul notarului pentru a exclude divergențele viitoare.* Autorul Alexandru Basarab²⁶, afirmă că, în România există un curent în care se susține tendința de subordonare a notarului Ministerului de Justiție, iar ulterior punerea pe aceeași treaptă cu funcționarii publici. Aceleași curent susținut îl găsim la Filimonov Iurie care susține că notarul este o persoană cu funcție de răspundere, deoarece „activitatea notarială poartă caracterul autorității de stat, iar subiectele ei principale, notarii, indiferent de tipul lor din punct de vedere al Legii penale, sînt obiectiv persoane cu funcție de răspundere...”²⁷ Opinii controversate de cele prezentate sînt susținute de autorii Bezusov S.²⁸, Leș I.²⁹, Mihăilă M.³⁰, care consideră notarul ce desfășoară o activitate liberală, particulară conform statutului social-juridic al lui nu poate fi persoană cu

funcție de răspundere. Bezusov S., are următoarele argumente la bază: notarul nu are tangențe cu statutul de funcție de răspundere deoarece ultima presupune inițial răspundere de serviciu, interesele notarului sînt paralele cu interesele clientului, el nefiind interesat de apărarea uneia din părți, fiind imparțial, printre subiectele ce sesizează notarul sînt și aparatul de stat, dar nu presupune că, notarul va activa în interesele aparatului de stat, și fără anumite avantaje, astfel fiind lipsit de caracteristica funcției controlului de stat pentru legalitate în interesele aparatului de stat. Leș I., are o poziție analogică, notarul este un subiect juridic specific, care se află în raporturi contractuale cu clienții și poartă răspundere materială în cazul nerespectării obligațiilor sale. Și Mihăilă M., care ne explică noțiunea notarului ca fiind o profesie liberală, activînd în baza licenței și nu în baza contractului individual de muncă, care presupune subordonare. Sîntem de acord cu pozițiile exprimate de autorii Bezusov S., Leș I., Mihăilă M., notarul nu poate fi considerat o persoană cu funcție de răspundere, în același timp pentru a infirma pozițiile expuse vom analiza în continuare prevederile legislației în vigoare și opiniile altor autori.

Notarul nu este considerat ca funcționar public (persoană cu funcție de răspundere), nici în conformitate cu legislația penală. Notarul nu poate fi urmărit penal pentru săvîrșirea unei acțiuni, a cărei subiect este doar persoana cu funcție de răspundere, deoarece nici conform Codului de Procedură Penală, nici conform Codului Penal, și a Legii cu privire la notariat a RM acesta nu se atribuie la persoanele cu funcții de răspundere. Practica însă, demonstrează contrariul, unii procurori și ofițeri de urmărire penală, considerînd notarul drept funcționar public (persoana cu funcție de răspundere) pornesc urmărirea penală, fără a avea un temei juridic. În cazul dat la solicitarea unuia din participanții la procesului penal, sau din oficiu, în temeiul art. 350 al.1 în comun cu art. 275 pct.3 și art 332 al. 1 ale Codului de Procedură penală al RM (CPP)³¹, instanța de judecată este obligată să înceteze procesul penal prin sentința motivată în ședința preliminară, avînd dreptul (conform art. 218 al 1 CPP) de a emite și a expedia în Procuratura generală încheierea interlocutorie cu scopul de a efectua controlul asupra corespunderii funcției ocupate a procurorului, care a expedit acest dosar penal în instanța de judecată. Conform art. 20 pct. 2 al Legii cu privire la notariat nr. 1453-XV/2002: "Percheziția biroului notarial și ridicarea documentelor notariale pot fi făcute numai cu autorizația Procurorului General, adjuncților sau în temeiul hotărîrii instanței de judecată." Cu toate acestea în CPP al RM nu este prevăzută expres procedura de adresare și de percheziție a biroului notarial,

ceea ce duce la neclaritățile din practică, organele de urmărire penală necunoscând prevederile Legii cu privire la notariat, și neavând prevedere expresă privind procedura de percheziție a biroului notarial, pot să abuzeze de acest lucru, venind la notari și cerînd să percheziționeze biroul. Este necesar de exclus această lacună și de prevăzut expres acest lucru.

Codul penal (CP) în art. 123 al. 1 definește expres *persoana cu funcție de răspundere*: "... se înțelege persoana căreia, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, i se acordă permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire, prin alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice³²". Luînd în considerație cele menționate pentru stabilirea calității de subiect special al infracțiunii este necesar să fie în conformitate cu articolul 123 al. 1 al CP al RM, însă notarul nu cade sub incidența prevederilor acestui articol. Ba mai mult ca aflînd art. 8 pct. 4, 5 al Legii cu privire la notariat nr. 1453-XV/2002, stabilesc: "4) în activitatea sa notarul este independent și se supune numai legii; 5) orice imixtiune în activitatea notarului este interzisă." Cu toate acestea noțiunea de **notar** are anumite tangențe, deoarece notarul este persoana fizică, investită cu împuterniciri, care prestează servicii publice pe un termen nelimitat. Însă notarul nu are nici o legătură cu nici o persoană juridică, activînd în baza licenței. Împuternicirile notarului sînt acordate prin lege organică, în mod independent de orice persoană juridică, inclusiv de stat. Conform art. 3 alin. 2 CP: "interpretarea extensivă defavorabilă și aplicarea prin analogie a legii penale este interzisă." *Analizînd cele prezentate, deducem că, notarul nu poate fi calificat ca persoană cu funcție de răspundere. Notarul aflînd cel privat, cît și cel de stat, nu sînt nici funcționari publici, nici angajați ai unor organe publice, activînd în baza licenței eliberate de Ministerul Justiției al RM.*

Controlul notarilor de stat din România în perioada anilor 1950-1960 a fost exercitat de către instanțele de judecată, notarul fiind egalat cu răspunderea judecătorilor, fiind exercitat de instanțele de judecată prin judecarea acțiunilor în anulare și a plîngerilor, punînd în mișcare activitatea aparatului judiciar de fond și de recurs, puțînd duce chiar la darea unor decizii din partea Tribunalului Suprem³³. Autorul român Poenaru Emil, are o atitudine referitor la poziția notarului de a fi încadrat în noțiunea de "funcționar public" care este la fel negativă, nefiind funcționar public, dreptul la concediu de odihnă al notarului se exercită în condițiile stabilite de statut.³⁴

Aprecierea autorilor români referitor la atribuirea notarului la categoria funcțiilor publice este similară cu cea dată de autorul moldovean Pistruga V., fiind bazată atît pe prevederile legislative, cît și pe cele doctrinare, în virtutea art. 3 din Legea nr. 36/1995, "notarul public este investit să îndeplinească un serviciu public." Noțiunea de *funcție publică* este o instituție bine definită și consacrată în literatura de drept public, în primul rînd de drept administrativ, ea fiind legată de noțiunea de activitate, autoritate, organ. Teoria funcției publice distinge trei elemente structurale (constitutive) ale conceptului și anume: teoria funcției publice, funcționarii publici și statutul funcționarilor publici. Activitatea notarială se înglobează în conceptul de funcție publică, în accepțiunea tradițională a acestui termen, dar mai ales în definiția dată în doctrina veche astfel, autorul Negulescu P. definește funcția publică ca fiind "complexul de puteri și competențe organizat de lege pentru satisfacerea unui interes general în vederea de a fi ocupată temporar, de un titular (sau de mai mulți), persoana fizică, care, executînd puterile și limitele competenței urmărește realizarea scopului pentru care a fost creată funcția.³⁵"

Pentru a vedea mai detaliat care sînt lacunele legislației RM este necesar de a face o comparație, cu legislațiile similare RM, ca de exemplu, potivit art. 31 din Legea 36/1995³⁶ a României: notarii publici nu pot fi cercetați, percheziționați, reținuți, arestați sau trimiși în judecata penală, fără avizul Ministrului Justiției. Un curent ce prezintă interes pentru articolul respectiv este dat de autorii români: Rădulescu O., Rădulescu P., Rădulescu A., care consideră din punct de vedere al legii penale, acest aviz este o condiție de pedepsibilitate sau un impediment procedural pentru punerea în mișcare a acțiunii penale, ca și plîngerea prealabilă.³⁷ Cu toate acestea, avizul la care se referă articolul menționat nu este un act procedural penal, ci este un act administrativ, care în opinia lor, poate fi atacat în baza Legii nr. 29/1990 privind contenciosul administrativ.³⁸ Tot în același sens ei motivează: "Astfel, în cadrul acestui capitol, instanța de judecată (de contencios administrativ) poate desființa avizul dat de către ministrul justiției cu ușurință sau îl poate obliga să acorde avizul nejustificat refuzat, deci partea care se consideră lezată prin neacordarea avizului solicitat și obligarea ministrului justiției de a acorda avizul". O opinie controversată o găsim la autorul român Diaconescu H.: "Conceptul de legiuitor ca o prerogativă a funcțiilor de notar public menit să asigure exercitarea deplină, independentă și corespunzătoare a acestora, avizul ministrului justiției care caracterizează legalitatea declanșării și efectuării urmăririi penale și luării unor măsuri procesuale a fost caracterizat fie ca o condiție de pedepsibilitate sau procedibilitate, fie ca

act administrativ³⁹⁷. Determinarea naturii juridice a avizului este importantă pentru stabilirea consecințelor juridice și soluții judiciare cu privire la urmărirea penală a notarilor publici. Ca unică autoritate împuternicită de lege să avizeze urmărirea penală a magistraților și notarilor publici, ministrul justiției are căderea de a examina numai întrunirea cerințelor legii în această privință. Ministrul Justiției apreciază asupra temeiniciei și admisibilității probelor și nicidecum nu are tendința de a substitui organele judiciare și de a se imixtiona în atribuțiile instanțelor judecătorești. Ministrul justiției nu devine din punct de vedere procesual o autoritate ierarhic superioară procurorului, care face parte din autoritatea judecătorească, efectuarea actelor procesuale, administrarea și aprecierea probatoriilor în faza de urmărire a procesului penal și decizia penală a acesteia rămânând în competența exclusivă a acestuia ca titular al acțiunii penale. Discuții au apărut în jurul problemei privind utilizarea termenului de ”aviz” dat de către Ministrul Justiției, tot în același articol Diaconescu H., menționează, este necesar la fiecare fază de urmărire penală de eliberat un aviz (percheziția, reținerea, arestarea preventivă și trimiterea în judecată), tot de aceeași părere este și Turuianu C., care susține că este necesar de eliberat câte un aviz la fiecare fază⁴⁰, de aceeași părere sînt și colectivul de autori Rădulescu P., Rădulescu A., Rădulecu O. Pe de altă parte Diaconescu H., susține opinia privind eliberarea unui aviz, în sprijinul acestei opinii au fost invocate caracterul unitar al procesului penal ca sistem constituit din faze procesuale, al fazei de urmărire penală a acestuia, al obiectului, scopului și limitele ei. Faza de urmărire penală situîndu-se între limita inițială ”începerea urmăririi penale” și aceea finală ”trimiterea în judecată” presupune parcurgerea tuturor etapelor care o constituie, dispunerea și luarea tuturor măsurilor procesuale și efectuarea tuturor actelor procedurale necesare. În cazul notarilor din Republica Moldova situația se diferențiază puțin, și anume în concordanță cu art. 20 al Legii nr. 1453/2002 al.2,3,4 prevăd: Percheziția biroului notarial și ridicarea documentelor notariale se pot face numai cu autorizarea judecătorului de instrucție sau în temeiul unei încheieri a instanței de judecată. Instanțele de judecată, procuratura și organele de urmărire penală pot dispune ridicarea registrului actelor notariale, a unui act notarial în original și a altor acte în baza cărora acesta s-a întocmit numai în legătură cu cauzele penale, civile sau administrative aflate în curs de examinare și în scopul efectuării unei expertize, dacă actul respectiv este cercetat pentru fals în acte publice. Notarul nu poate fi supus percheziției corporale sau controlului personal în timpul exercitării atribuțiilor sale profesionale, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă.

În caz de reținere sau de tragere la răspundere penală a notarului, organul care a aplicat aceste măsuri este obligat, în timp de 6 ore din momentul reținerii sau tragerii la răspundere penală, să informeze despre aceasta Ministerul Justiției. Față de legislația României în Republica Moldova, organul de resort nu are nevoie de avizul Ministrului Justiției, avînd obligația de a-l informa posterior timp de 6 ore, în același context ei se adresează direct instanței de judecată pentru eliberarea unei încheieri.

Legea RM ”cu privire la notariat” Nr. 1453-XV/2002 nu face diferență dintre notarul de stat și notarul privat, ca concluzie afirmăm că, nici notarul de stat și nici notarul privat nu sînt funcționari publici. Conform actelor internaționale, și anume art. 2 al Principiilor fundamentale ale sistemului notarial de tip latin: ”funcția notarială este publică, exercitată de notar în mod independent fără a se situa ierarhic printre funcționarii din serviciul administrației de stat sau al altor organe publice.”⁴¹

Din punct de vedere practic controversate au apărut odată cu adoptarea Regulamentului privind modul de efectuare a controlului activității notariale aprobat prin Ordinul Ministerului Justiției nr. 52 din 05.02.2008, înregistrat la MJ sub nr.552 la 07.02.2007,⁴² cererea de chemare în judecată a fost de depusă de către Asociația notarilor din Moldova ”NOTA” și Uniunea Notarilor din Republica Moldova împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la contestarea actului administrativ. La baza argumentelor recurentului au stat motivele că, Ministerul Justiției la elaborarea Regulamentului privind modul de efectuare a controlului activității notariale, n-a ținut cont de prevederile art.6, 12, al 2, lit. b), 28 al.3), 34 al Legii cu privire la notariat, în special nu s-a prevăzut dreptul de apărare al notarilor.⁴³ S-au constatat necorespunderi ale regulamentului menționat cu standardele europene și anume ale principiilor separării în stat și înfăptuirii justiției doar de instanțele judecătorești; se depășesc limitele controlului administrativ; regulamentul nu prevede drepturile persoanei supuse controlului. Audiind reprezentantul recurentului Elena Constantinescu al Asociației notarilor din Moldova ”NOTA” și Uniunea Notarilor din Republica Moldova și reprezentantul intimatului, Cachița Constantin, Ministerului Justiției al Republicii Moldova, s-a decis de a considera recursul neîntemeiat și care urmează a fi respins cu menținerea hotărîrii primei instanțe, din următoarele motive: conform Rezoluției Parlamentului European din 18.01.1994⁴⁴ definește profesia de notar drept serviciu public, supus controlului din partea statutului sau a organului ce activează în conformitate cu statutul și împuternicirile corespunzătoare pe care i le-a atribuit statul. Astfel, reieșind din faptul

că, notarul prestează servicii de interes public, îndeplinind acte notariale în numele statului, în acest sens, este necesar de a exercita un control din partea statului. Mai ales că art. 28 alin. 3 din Legea cu privire la notariat prevede supravegherea activității de notariat din partea Ministerului Justiției, nemijlocit controlul se efectuează în baza Regulamentului aprobat de Ministerului Justiției. În cazul când notarul nu este de acord cu actul întocmit în urma controlului sau actul cu privire la suspendarea activității notariale poate fi contestat pe cale judiciară în instanța de contencios administrativ, conform Legii contenciosului administrativ nr. 793-XVI din 10.02.2000⁴⁵.

Situația controlului notarilor este diferită în **România** de cea în Republica Moldova, în ce privește noțiunile de ”controlul activității” și ”controlul profesional administrativ”, nu există un consens unanim recunoscut dar iese în evidență unele particularități. Astfel analizând legislația României cu privire la notariat am sugerat următoarea explicație: ”Controlul administrativ”, se referă în art. 101 al.1 al Legii României nr. 36/1995 care stipulează: ”Controlul profesional administrativ se exercită de către Uniunea Națională a Notarilor Publici prin consiliul său de conducere.” Acest control este integral și vizează atât aspectele organizatorice, cât și ”calitatea actelor și lucrărilor încheiate de notarii publici.” Rezultă așadar că sarcina de exercitare a controlului ”profesional administrativ” revine Uniunii Naționale a Notarilor Publici. Observăm că art. 101 al.3 din Legea nr. 36/1995 vizează generic ”controlul activității notarilor publici” ordonat de ministrul justiției, iar nu ”controlul ”profesional administrativ”. Aceleași prevederi le găsim și în Regulamentul de punere în aplicarea a Legii nr. 36/1995, art.113⁴⁶ statuează că el, privește în special, respectarea legii în activitatea profesională a notarilor publici, ținerea corectă a registrelor, conservarea arhivei, precum și conduita notarului public în îndeplinirea atribuțiilor sale. Reieșind din cele expuse rezultă că legea reglementează un control profesional administrativ în cadrul unei profesii liberale și un control de legalitate, acesta din urmă fiind exercitat de organele Ministerului Justiției al României. Organizarea prin lege a controlului menționat nu implică, cu necesitate, existența unor raporturi de subordonare strict administrativă. Notarul, la fel ca și judecătorul, este independent, în realizarea activității sale, și se supune numai legii.

În cadrul **Federației Ruse** (FR) controlul asupra îndeplinirii regulilor actelor de procedură de către notari, care lucrează în cadrul birourilor notariale de stat, este exercitat de către organele de justiție ale republicilor ce fac parte din Federația Rusă, regiuni-

lor autonome, circumscripțiilor autonome, ținuturi, orașelelor Moscova și Sanct Peterburg, referitor la notarii privați – organele de justiție împreună cu camerele notariale.⁴⁷ În același context o opinie interesantă pentru articolul dat este prezentată de M.I. Pletnev⁴⁸, Romanovscaia O.V. și Romanovschii G.B.⁴⁹, care expun: controlul asupra notarilor în Federația Rusă este exercitat în dependență de statut – notarii de stat sînt controlați de către organele justiției iar – notarii privați de către camerele notariale. Pe când autorul Iațenco A.I.⁵⁰, face o specificare în care indică: în cadrul Ministerelor de Justiție ale republicilor precum și în cadrul Ministerului Justiției al Federației Ruse sînt direcții, în componența cărora sînt secții notariale. Ele elaborează strategia notarială, elaborează indicații metodice și instrucțiuni pe marginea anumitor întrebări și exercită controlul asupra activității notariale. Camerele Notariale ca subiecte ale FR sînt organizațiile necomerciale, membrii cărora pot deveni atât notarii cât și persoanele care doresc să primească licența de notar și să practice activitate notarială. Calitatea de membru a notarului în Camera Notarială este obligatorie. În conformitate cu Legea cu privire la notariat a FR, camerele au o funcții următoare: în reprezentarea notarilor în organele de stat, în elaborarea recomandărilor metodologice, și în împuternicirile de a controla activitatea profesională a notarilor. Conform opiniei autorului Iațenco A.I., controlul asupra notarilor în Federația Rusă este efectuat de către: organele de justiție, Camerele Notariale, instanța de judecată, organele de anchetă, procuratura și organele fiscale. Fiecare persoană care consideră că i-au fost lezate drepturile are dreptul să se adreseze în instanța de judecată în raza teritorială unde se află și activează notarul, pentru ai repara dauna. Ceea ce înseamnă că fiecare persoană, care a participat la întocmirea actelor notariale, este în drept să se adreseze în instanța de judecată, cu toate acestea nu numai persoanele care au participat au dreptul să se adreseze ci și persoanele care consideră că i-au fost ”atinse” drepturile și interesele. Este stabilit un termen de 10 zile în cadrul căruia persoanele au dreptul să se adreseze în instanța de judecată. Refuzul de a îndeplini un act notarial poate fi contestat doar în cazul când a fost primit un refuz în scris de la notar de a întocmi actul cerut. Controlul asupra notarilor de stat este efectuat de către organele de justiție, însă aceasta nu presupune că organele de justiție vor imixtiona în activitatea notarială, ele doar supraveghează respectarea legislației și a obligațiilor funcționale de către notarii de stat. Notarii privați respectiv sînt controlați de Camerele Notariale, de specialiști calificați în domeniu, ceea ce include nu doar controlul dar și consultarea pe

baza anumitor probleme care apar în activitatea notarială. Controlul asupra organizării activității notariale se efectuează o dată la patru ani, însă în cazul începătorilor imediat după trecerea perioadei de un an, spre deosebire de legislația Republicii Moldova unde controlul se efectuează mai frecvent. În timpul controlului sînt verificate registrele notariale, păstrarea documentelor, utilizarea legăturii electronice cu registrele prin intermediul rețelei computerizate, respectarea orelor de program. Controalele pot fi atît planificate, cît și la plîngerea persoanelor. În legătură cu faptul că una din obligațiile notarului este de a informa organele fiscale despre tranzacțiile de donație și succesiune care au avut loc, organele fiscale de asemenea sînt împuternicite să controleze dacă la timp a fost transmisă informația. Organele fiscale în urma controlului întocmesc un act (proces-verbal), în care sînt indicate neajunsurile, în cazul depistării acestora. Autorii studiului de drept notarial Romanovscaia O.V. și Romanovschii G.B.⁵¹ au debutat în cercetarea critică a controlului efectuat din partea Camerelor notariale, în primul rînd nu în toate regiunile sînt camere notariale ca, în Republica Osetia și în regiunea Cita, cu toate acestea chiar și acolo unde există camere notariale, ele nu sînt viabile, existînd doar **formal**. Ca rezultat al chestionării președintelui camerei notariale din Moscova cîte controale au avut loc în Moscova pentru anul 2003, el a răspuns că nu au avut loc controale. Sîntem totalmente de acord cu poziția autorilor ruși referitor la neeficacitatea controlului din partea camerei notariale. Motivul fiind relațiile colegiale și relațiile dintre notari și camerele notariale care nu sînt de subordonare, nici de ierarhie avînd doar calitatea de membri ai camerei, ceea ce a contribuit la rezultatul existent.

Analiza legislației statelor CSI (Kîrgîstan, Moldova, Armenia, Azerbadjan, Kazahstan, Rusia, Tadjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan, Ucraina) au arătat că contestările împotriva actelor săvîrșite de notari sau refuzul de a îndeplini actele notariale, care au conexiune cu practicarea activității de antreprenoriat și a altor activități economice, sînt examinate de instanțele de drept comun în conformitate cu normele codurilor de procedură civilă. Pe cînd în țările unde există codurile de procedură economică (Ucraina, Tadjichistan, Uzbekistan, Codul de Arbitraj al Federației Ruse), nu conțin astfel de prevederi normative. Și doar Codul de Procedură Economică din Republica Belarus conține o normă, care prevede expres posibilitatea de a sesiza nemijlocit în instanța de judecată economică⁵², de către părțile care nu au fost de acord cu acțiunile notarului. Art. 60 din Constituția Republicii Belarus⁵³, Legea Republicii Bela-

rus ”Cu privire la notariat⁵⁴”. Examinarea sesizărilor a plîngerilor contra acțiunilor notarilor sau refuzul de a îndeplini acte notariale este examinat în procedura specială de către judecătorii economice. Procedura este prevăzută de capitolul 23 al Codului de Procedură Economic al Republicii Belarus⁵⁵ (CPE) și se examinează conform procedurii prevăzute de de art. 44, 200 și 226 al CPE.

Între procedurile prevăzute de legislația Republicii Belarus și a Republicii Moldova sînt asemănări și anume, procedura de contestare în contencios administrativ (art. 266 din Codul de Procedură Economic al Republicii Belarus și art. 29 din Legea 1453/2002 al. 2 „refuzul de a îndeplini actul notarial poate fi contestat în contencios administrativ conform legislației în vigoare”).

În Franța notarii se află sub controlul permanent al procuraturii și camerelor notariale, care supraveghează executarea obligațiilor profesionale notariale. Plîngerile înaintate de către clienți Procurorului General sau Președintelui Camerei corespunzătoare, sînt examinate de către lucrătorii Camerei. În decurs de două săptămîni notarul înaintează o explicație a faptelor, expuse în plîngere.⁵⁶

Astfel, putem menționa că, nu doar republica Moldova suferă de prezentele lacune legislative și conflicte dintre notari și organele de control, sînt prezente lacune și în țările cu o practică notarială mai dezvoltată, ceea ce ne face să tindem de a perfecționa și îmbunătăți mediul legislativ al activității notariale.

Concluzionînd cele examinate despre controlul activității notariale susținem și recomandăm următoarele:

1. *Camerelor notariale au fost excluse din organele de control deoarece au fost considerate drept ineficiente în exercitarea obligațiilor sale, fiind denumite ”mașini de colectat bani” deoarece conform legislației vechi notarii erau obligați să verse în bugetul camerelor notariale 5% din venit, ceea ce constituia o sumă destul de impunătoare, și de aceea au intervenit nemulțumiri în rîndurile notarilor. Însă dreptul la asociere este un drept fundamental fiind reglementat de legea cu privire la asociațiile obștești și, legea cu privire la notariat.*

2. *Rezultatul excluderii camerelor notariale împuternicirile de control au rămas pe umerii Minsiterului Justiției al Republicii Moldova, Instanțelor de judecată și organele fiscale, ceea ce nu a exclus conflictele care apar între Ministerul Justiției și societatea notarilor, fapt ce necesită a fi soluționat pe parcurs.*

3. *O colizie legislativă o întîlnim în noțiunea **instițuției notariale**, faptul nereglementării exprese a poziției notarului și calificării ca ”funcționar public”*

a adus mari controverse în timpul exercitării controlului din partea organelor de resort, unii dintre care consideră că, **notarul** reprezentând interesele statului poate fi considerat drept o persoană cu funcție de răspundere care cade sub incidența Legii cu privire la serviciul public.

4. Cu toate acestea în Codul de Procedură Penală al RM nu este prevăzută expres procedura de adresare și de percheziție a biroului notarial, ceea ce duce la neclaritățile din practică, organele de urmărire penală necunoscând prevederile Legii cu privire la notariat, și neavând prevederi privind procedura de percheziție a biroului notarial, pot să abuzeze de acest lucru, venind la notari și cerînd să percheziționeze biroul. Este necesar de exclus această lacună și de prevăzut expres acest lucru.

5. Practicile existente în republica Moldova pe parcursul perioadei anilor '90, au demonstrat ineficiența unor organe de control – camerele notariale, însă această lacună se resimte și în practicile Federației Ruse și România, care necesită de a fi modificate.

Referințe bibliografice:

¹ Principiile fundamentale ale sistemului notarial de tip latin, Adoptat de Biroul Comisia de Cooperare Notarială Internațională la 18.01.1986 și de Consiliul Permanent de la Haga din 13-15 martie 1986, art. 2

² Авдеенко Н.И., Кабакова М.А., *Нотариат в СССР*, Учебное пособие, Ленинград, Изд-во Ленинградского Университета, 1984, с.28.

³ Mocanu E., *Legea Republicii Moldova cu privire la notariat nr. 1153-XIII, din 11.04.1997, Comentarii*, Chișinău: 1999, p. 57.

⁴ Constantinescu E., Xenzova O., *Notarul – persoană cu funcție de răspundere?*, Legea și viața, 1998, nr.5, p.31.

⁵ Pistriuga V., *Comentariul științifico-practic al Legii Republicii Moldova cu privire la notariat*, Бизнес Право № 11, 2004, p. 64

⁶ Черемных Г.Г., Черемных И.Г., *Нотариальное право Российской Федерации*, Учебное пособие, Москва: Эксмо, 2006, 416 с.

⁷ Романовская О.В., Романовский Г.Б., *Нотариат в Российской Федерации: Проблемы Развития*, Санкт-Петербург: Изд. Юридический центр Пресс, 2004 г., 442 с.

⁸ Legea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești cu privire la notariatul de stat, adoptată de sesiunea a Șaptea a Sovietului Suprem al RSS Moldovenești de legislatura a opta din 5 iulie 1974, Edit. Cartea Moldovenească, 1975, art.4, p.6.

⁹ Авдеенко Н.И., Кабакова М.А., *op.cit.*, с.28.

¹⁰ Legea Republicii Moldova cu privire la notariat nr.1153 – XIII din 11.04.1997, din 11.04.1997, Monitorul Oficial nr. 61/520 din 16.09.1997, abrogat prin Legea 1453/2002.

¹¹ Mocanu E., *op.cit.*, p. 57.

¹² Legea cu privire la asociațiile obștești nr. 837-XIII, din 17.05.1996, MO nr. 6/54 din 23.01.1997, republicată nr. 153-156 BIS din 02.10.2007, art.12.

¹³ Черемных Г.Г., Черемных И.Г., *op.cit.*, с. 189.

¹⁴ Regulamentul privind modul de efectuare a controlului activității notariale aprobat prin Ordinul Ministerului Justiției nr. 52 din 05.02.2008, înregistrat la MJ sub nr.552 la 07.02.2007.

¹⁵ Legea cu privire la notariat Nr.1453 din 02.11.2002, Monitorul Oficial Nr. 154-157 din 21.11.2002 art Nr : 1209 data intrării în vigoare : 21.02.2003.

¹⁶ Cod nr. 1163 din 24.04.1997, Cod fiscal al RM, MO nr. 000 din 25.03.2005, Capitolul 101.

¹⁷ Legea nr. 1453/2002, cu privire la notariat, art. 29, 41

¹⁸ Legea contenciosului administrativ nr. 793-XVI din 10.02.2000, MO nr. 957 din 18.05.2000, art. 1. al.2.

¹⁹ Constantinescu E., Chibac G., Bondarciuc O., *Notariat*, Chișinău: Edit. Pontos 2001, p. 99.

²⁰ Legea nr. 793-XVI din 10.02.2000, art. 1.

²¹ Regulamentul privind modul de efectuare a controlului activității notariale aprobat prin Ordinul Ministerului Justiției nr. 52 din 05.02.2008, înregistrat la MJ sub nr.552 la 07.02.2007.

²² Pistriuga V., *Comentariul științifico-practic al Legii Republicii Moldova cu privire la notariat*, Бизнес Право № 11, 2004, p. 64

²³ Pistriuga V., *Idem.*, p. 47

²⁴ Legea nr. 158 din 04.07.2008, cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, Monitorul Oficial nr. 230-232 din 23.12.2008.

²⁵ Constantinescu E., Xenzova O., *op.cit.*, Legea și viața, 1998, nr.5, p.31.

²⁶ Basarab A., *Discuții în legătură cu interpretarea și aplicarea în practică a unor prevederi din Legea nr.36/1995 privitoare la notarii publici și activitatea notarială*// Dreptul, 1996, nr.9, p.65.

²⁷ Филимонов Ю., *Нотариус – лицо должностное*// Российская юстиция, 1996, №9, с. 31.

²⁸ Бесусов С., *Частный нотариус – не должностное лицо*// Российская юстиция, 1997, №5, с. 31.

²⁹ Leș Ioan, *Răspunderea juridică a notarilor publici*//Dreptul, 1997, nr.9, p. 45.

³⁰ Mihăilă Mircea, *Unele considerații în legătură cu natura juridică a activității notariile*//Dreptul, 1997, nr. 3, p.56.

³¹ Legea RM, Codul de Procedură penală al RM, Nr. 122-XV din 14.03.2003, MO nr. 104-110 din 07.06.2003, pct. 3 art. 275, al. 1 art. 332, al. 1 art. 350

³² Codul Penal al Republicii Moldova, adoptat la 18.04.2002 // Monitorul Oficial al RM – 2002. - Nr. 128-129.

³³ Hilsenrad A., Rizeanu D., Zirra C., *op.cit.*, București: Editura științifică, 1964, p. 39.

³⁴ Poenaru, Emil, *Procedura succesorală notarială*, Ed.-a a 2-a, rev., București : Editura C.H.Beck, 2008, p. 15

³⁵ Negulescu P., *Tratat de drept administrativ*. București: Ed. Institutului de Arte Grafice "E.Marvan", ed. A IV-a, 1934, vol. I, p. 521

³⁶ Legea notarilor publici și a activității notariale nr.36 din 12.05.1995, MO nr. 92 din 16.05.1995.

³⁷ Rădulescu O., Rădulescu P., Rădulescu A., *Avizul Ministerului Justiției dat în baza art.31 din Legea Notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995*, Revista Dreptul, Uniunea Juriștilor din România, anul XII; seria a III-a; Nr. 5/2001, p. 209-211.

³⁸ Legea nr. 554 din 02.12.2004, Legea Contenciosului administrativ, adoptată de parlamentul României, Monitorul Oficial nr. 1154 din 07.12.2004

³⁹ Diaconescu Horia, *Cu privire la natura juridică a avizului Ministerului Justiției pentru cercetarea, percheziționarea, reținerea, arestarea și trimiterea în judecată a magistraților și notarilor publici*, în "Dreptul" nr. 2/2002, p. 145-152.

⁴⁰ Turuianu C., *Limitele avizului Ministrului Justiției pentru trimiterea în judecată a notarilor publici*, în "Dreptul" nr. 11/2000, p. 107-108.

⁴¹ Principiile fundamentale ale sistemului notarial de tip latin, Adoptat de Biroul Comisia de Cooperare Notarială Internațională

la 18.01.1986 și de Consiliul Permanent de la Haga din 13-15 martie 1986, art. 2.

⁴² Regulamentul privind modul de efectuare a controlului activității notariale aprobat prin Ordinul Ministerului Justiției nr. 52 din 05.02.2008, înregistrat la MJ sub nr.552 la 07.02.2007.

⁴³ Decizie a Colegiului Civil și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 3r-475/09, din 01 aprilie 2009.

⁴⁴ Rezoluția Parlamentului European din 18.01.1994, www.cnuce.org.

⁴⁵ Legea contenciosului administrativ nr. 793-XVI din 10.02.2000, art.1.

⁴⁶ Ordin nr. 710/c din 5 iulie 1995 al Ministrului Justiției României pentru adoptarea Regulamentului de punere în aplicare a Legii notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995, publicat în MO nr. 176 din 8 august 1995.

⁴⁷ Михайлова И.П., Таранина И.В., *Нотариат в Схемах. Учебно-практическое пособие.* – М.: ИВЦ «Маркетинг»; Новосибирск: ООО «Издательство» ЮКЕА, 2000 – 32 с., с. 10

⁴⁸ Плетнев М.Ю., *Нотариат*, учебное пособие, Издание второе, дополненное и исправленное, Москва: Изд-во, Экзамен, 2006, с.37.

⁴⁹ Романовская О.В., Романовский Г.Б., *op.cit.*, 2004 г., с.113.

⁵⁰ Яценко А.И., *Нотариат в Российской Федерации*, Учебно-методическое пособие под научной редакцией профессора Яценко и.С., Москва: 2002г., с.22.

⁵¹ Романовская О.В., Романовский Г.Б., *op.cit.*, 2004 г., с.114.

⁵² Кулак С., *Производство по жалобам на нотариальные действия и отказ в их совершении как самостоятельный вид производства в хозяйственном суде*, Вестник Высшего Хозяйственного суда Республики Беларусь, 2007 г., №15, с.11.

⁵³ Конституция Республики Беларусь, 1994 года, с изменениями и дополнениями, принятыми на и республиканских референдумах 24 ноября 1996 года и 17 октября 2004 года, www.pravo.by.

⁵⁴ Закон Республики Беларусь от 18 июля 2004 года № 305-З о нотариате и нотариальной деятельности, принят Палатой представителей 22 июня 2004 года, одобрен Советом Республики 30 июня 2004 года, <http://base.spinform.ru/>.

⁵⁵ Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь, 15 декабря 1998 г., № 219-3, принят Палатой Представителей 11 ноября, одобрен Советом Республики 26 ноября 1998 г.

⁵⁶ Jean Yaigre, Jean-Francois Pillebout, *Droit professionnel notarial*, Paris: Librairie de la Cour de cassation 27, place Dauphine – 75001, p. 100.

Bibliografie:

1. Авдеенко Н.И., Кабакова М.А., *Нотариат в СССР*, Учебное пособие, Ленинград, Изд-во Ленинградского Университета, 1984, с.28

2. Basarab A., *Discuții în legătură cu interpretarea și aplicarea în practică a unor prevederi din Legea nr.36/1995 privitoare la notarii publici și activitatea notarială*// Dreptul, 1996, nr.9, p.65.

3. Бесусов С., *Частный нотариус – не должностное лицо*// Российская юстиция, 1997, №5, с. 3Constantinescu E., Xenzova O., *Notarul – persoană cu funcție de răspundere?*, Legea și viața, 1998, nr.5, p.31.

4. Constantinescu E., Chibac G., Bondarciuc O., *Notariat*, Chișinău: Edit. Pontos 2001, p. 99.

5. Кулак С., *Производство по жалобам на нотариальные действия и отказ в их совершении как самостоятельный*

ный вид производства в хозяйственном суде, Вестник Высшего Хозяйственного суда Республике Беларусь, 2007 г., №15, с.11.

6. Diaconescu Horia, *Cu privire la natura juridică a avizului Ministerului Justiției pentru cercetarea, percheziționarea, reținerea, arestarea și trimiterea în judecată a magistraților și notarilor publici*, în "Dreptul" nr. 2/2002, p. 145-152.

7. Филимонов Ю., *Нотариус – лицо должностное*// Российская юстиция, 1996, №9, с. 31.

8. Hilsenrad A., Rizeanu D., Zirra C., *op.cit.*, București: Editura științifică, 1964, p. 39.

9. Jean Yaigre, Jean-Francois Pillebout, *Droit professionnel notarial*, Paris: Librairie de la Cour de cassation 27, place Dauphine – 75001, p. 100.

10. Черемных Г.Г., Черемных И.Г., *Нотариальное право Российской Федерации*, Учебное пособие, Москва: Эксмо, 2006, 416 с.

11. Mihăilă Mircea, *Unele considerații în legătură cu natura juridică a activității notariile*//Dreptul, 1997, nr. 3, p.56.

12. Михайлова И.П., Таранина И.В., *Нотариат в Схемах. Учебно-практическое пособие.* – М.: ИВЦ «Маркетинг»; Новосибирск: ООО «Издательство» ЮКЕА, 2000 – 32 с., с. 10

13. Mocanu E., *Legea Republicii Moldova cu privire la notariat nr. 1153-XIII, din 11.04.1997, Comentarii*, Chișinău: 1999, p. 57.

14. Leș Ioan, *Răspunderea juridică a notarilor publici*//Dreptul, 1997, nr.9, p. 45.

15. Negulescu P., *Tratat de drept administrativ*. București: Ed. Institutului de Arte Grafice "E.Marvan", ed. A IV-a, 1934, vol. I, p. 521.

16. Pistruga V., *Comentariul științifico-practic al Legii Republicii Moldova cu privire la notariat*, Биснес Право № 11, 2004, p. 64

17. Poenaru, Emil, *Procedura succesorală notarială*, Ed.-a a 2-a, rev., București : Editura C.H.Beck, 2008, p. 15

18. Плетнев М.Ю., *Нотариат*, учебное пособие, Издание второе, дополненное и исправленное, Москва: Изд-во, Экзамен, 2006, с.37.

19. Rădulescu O., Rădulescu P., Rădulescu A., *Avizul Ministerului Justiției dat în baza art.31 din Legea Notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995*, Revista Dreptul, Uniunea Juriștilor din România, anul XII; seria a III-a; Nr. 5/2001, p. 209-211.

20. Романовская О.В., Романовский Г.Б., *Нотариат в Российской Федерации: Проблемы Развития*, Санкт-Петербург: Изд. Юридический центр Пресс, 2004 г., 442 с.

21. Яценко А.И., *Нотариат в Российской Федерации*, Учебно-методическое пособие под научной редакцией профессора Яценко и.С., Москва: 2002г., с.22.

22. Turuianu C., *Limitele avizului Ministerului Justiției pentru trimiterea în judecată a notarilor publici*, în "Dreptul" nr. 11/2000, p. 107-108.

23. *Principiile fundamentale ale sistemului notarial de tip latin*, Adoptat de Biroul Comisia de Cooperare Notarială Internațională la 18.01.1986 și de Consiliul Permanent de la Haga din 13-15 martie 1986, art. 2.

24. Rezoluția Parlamentului European din 18.01.1994, www.cnuce.org.

25. Legea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești cu privire la notariatul de stat, adoptată de sesiunea a Șaptea a Sovietului Suprem al RSS Moldovenești de legislatura a opta din 5 iulie 1974, Edit. Cartea Moldovenească, 1975, art.4, p.6. abrogată.

26. Legea Republicii Moldova cu privire la notariat nr.1153 – XIII din 11.04.1997, din 11.04.1997, Monitorul Oficial nr. 61/520 din 16.09.1997, abrogat prin Legea 1453/2002.

27. Legea cu privire la asociațiile obștești nr. 837-XIII, din 17.05.1996, MO nr. 6/54 din 23.01.1997, republicată nr. 153-156 BIS din 02.10.2007, art.12.
28. Legea cu privire la notariat Nr.1453 din 02.11.2002, Monitorul Oficial Nr. 154-157 din 21.11.2002 art Nr : 1209 data intrării în vigoare : 21.02.2003.
29. Cod nr. 1163 din 24.04.1997, Cod fiscal al RM, MO nr. 000 din 25.03.2005, Capitolul 101.
30. Legea contenciosului administrativ nr. 793-XVI din 10.02.2000, MO nr. 957 din 18.05.2000, art. 1. al.2.
31. Legea nr. 158 din 04.07.2008, cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, Monitorul Oficial nr. 230-232 din 23.12.2008.
32. Legea RM, Codul de Procedură Penală al RM, Nr. 122-XV din 14.03.2003, MO nr. 104-110 din 07.06.2003, pct. 3 art. 275, al. 1 art. 332, al. 1 art. 350.
33. Codul Penal al Republicii Moldova, adoptat la 18.04.2002 // Monitorul Oficial al RM – 2002. Nr. 128-129.
34. Regulamentul privind modul de efecutare a controlului activității notariale aprobat prin Ordinul Ministerului Justiției nr. 52 din 05.02.2008, înregistrat la MJ sub nr.552 la 07.02.2007.
35. Decizia Colegiului Civil și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 3r-475/09, din 01 aprilie 2009.
36. Ordin nr. 710/c din 5 iulie 1995 al Ministrului Justiției al României pentru adoptarea Regulamentului de punere în aplicare a Legii notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995, publicat în MO nr. 176 din 8 august 1995.
37. Конституция Республики Беларусь, 1994 года, с изменениями и дополнениями, принятыми на и республиканских референдумах 24 ноября 1996 года и 17 октября 2004 года, www.pravo.by.
38. Закон Республике Беларусь от 18 июля 2004 года № 305-3 о нотариате и нотариальной деятельности, принят Палатой представителей 22 июня 2004 года, одобрен Советом Республики 30 июня 2004 года, <http://base.spinform.ru/> .
39. Хозяйственного процессуального кодекса Республики Беларусь, 15 декабря 1998 г., № 219-3, принят Палатой Представителей 11 ноября, Одобрен Советом Республики 26 ноября 1998 г.
40. Legea nr. 554 din 02.12.2004, Legea Contenciosului administrativ, adoptată de parlamentul României, Monitorul Oficial nr. 1154 din 07.12.2004
41. Legea notarilor publici și a activității notariale din România nr.36 din 12.05.1995, MO nr. 92 din 16.05.1995.

Copyright©Aliona CARA, 2009.